

פניני הפרשה

במדבר

עלון מס'

1139

שנה כ"ג התשפ"ב

יו"ל ע"י הקרן לזיכוי הרבים. נייד: 052-7654216

כתובת: רח' הרב רוזובסקי 14/13 אשדוד. דוא"ל: 7654216@gmail.com

קיום התורה בכל מצב

וידבר ה' אל משה במדבר סיני וגו' – איתא במדרש רבה (פרשה א' פסקה ז'): מכאן שנו חכמים בשלשה דברים ניתנה התורה – באש ובמים ובמדבר. וקשה הרי אדרבא דברים אלו מפריעים לנתינת התורה ולריכוז, אדם שנמצא במדבר חם וצמא למים קשה לו ללמוד, וכן אם נמצא במקום שיורד עליו גשם שוטף או שנמצא במקום של אש ודאי שדברים אלו מפריעים ללימוד?

הגאון רבי מאיר שפירא מלובלין מבאר שיש כאן רמז גדול לצורת לימוד התורה, שהקב"ה נתן את התורה לישראל בתנאי שיקיימוה בכל מצב, גם כשיש קשיים ומצבים חריגים. וכמו שמצינו אצל אבותינו – אברהם אבינו קפץ לאש למען קיום מצוות הבורא, נחשון בן עמינדב קפץ לים סוף, ואבותינו הלכו במדבר ארבעים שנה מתוך דבקות ואמונה בה' יתברך. ולכן זכו אבותינו לשכר גדול ועצום שה' זוכר את מעשיהם, כמו שכתוב "זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולתיך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה". מסירות הנפש עבור קיום התורה הוא הדבר שעל ידו זוכים הדורות הבאים לקנות את התורה בקנין נצח, וזה הבסיס להמשך קיומו של עם ישראל.

מסופר על אחד מתלמידיו של החפץ חיים שביקש להגר לארה"ב, ובא לקבל את ברכת רבו. תשובתו של החפץ חיים הפתיעה מאוד את התלמיד שהיה חרד לדבר השם. החפץ חיים התנה את ברכתו בכך שתלמידו יבטיח בתקיעת כף שימשיך לשמור שבת גם בארה"ב. ואמנם, רק לאחר תקיעת הכף – זכה לברכת רבו. שם בארה"ב, התקשה התלמיד למצוא מקום עבודה קבוע, היות ששמר שבת, ונאלץ לחיות בדוחק רב, עד אשר מצא עבודה כמנקה חלונות בבית ספר, שמנהלו הסכים לתנאי זה.

יום אחד הודיע לו מנהלו, שהחליט להיבדל לעבוד גם בשבתות. תחנונו לא הועיל, ומכיוון שסירב – פוטר לאלתר. כעבור חצי שנה, השתמש היהודי בפרוטותיו האחרונות עבור הקניות לשבת. מכיון שהיה בעל משפחה – סבר שהדבר גובל בפיקוח נפש, ובמוצאי אותה השבת החליט לגשת ברגל לביתו של מנהל ביה"ס, ולהודיע שיהיה מוכן לחלל שבת; ואז בדרכו, נזכר ב"תקיעת הכף", ובהבטחתו לרבו שלא יחלל שבת, ולא נותר לו אלא לחזור על עקביו לביתו, בתקוה להתחיל מבראשית, ולהצליח בזכות שמירת השבת.

במוצאי אותה שבת, מעט לאחר שובו לביתו, שמע נקישות בדלת. כשפתח את הדלת הופתע לראות את מנהל בית הספר, בליווי אדם נוסף. המנהל שנראה קורן מאושר, בקש להיכנס. לאחר שהתיישב אמר, שהאדם שהביא עמו הוא חברו. הוא הוסיף ואמר: אתה ודאי מתפלא שבאתי, לכן, אסביר לך את פשר הדבר. לפני חצי שנה בדיוק, פנה אלי חברי היושב אתנו פה, ושאל, מדוע אני מעסיק יהודי בבית הספר. ענית לו, שאיני מכיר גוי מסור כיהודי הזה, הואיל והוא נאמן לחוקי דתו, ואינו מוכן לחלל שבת בעד כל הון שבעולם. תשובתו היתה, שיהודי ימכור את כל ערכיו עבור כסף. אז החלטנו להתערב על חמשת אלפים דולר, שגם אם אפטר אותך לחצי שנה – לא תהיה מוכן לחלל שבת. ואמנם, היום תמה התקופה, ובאתי לבשר לך שניצחתי בהתערבות. ואז הפתיע אותנו המנהל ואמר לו שהוא מחשיב אותנו גם כשותף ברווח, הואיל ורק בזכותנו ניצח בהתערבות, והגיש לו מעטפה שהכילה אלפיים חמש מאות דולר. ותוך כדי כך, הוסיף המנהל ואמר: רק בקשה אחת לי ממך – שוב מהר לעבודתך.

יעצה טובה	יחיד ומיוחד
<p>עצה לדחייך, השתדל לסיים את המשימה גם אם היא לא תהיה מושלמת. הרצון לעשות משהו בצורה מושלמת, לפעמים גורם לך לא לעשות כלום. ("קוקטייל ההצלחה")</p>	<p>המשנה היחידה שנשנתה על ידי אמורא המשנה האחרונה בששה סדרי משנה שנאמרה על ידי רבי יהושע בן לוי שלמד אצל רבי: אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, עֲתִיד תִּקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַנְחִיל לְכָל צְדִיק וְצְדִיק שְׁלֹשׁ מְאוֹת וְעֶשְׂרֵה עוֹלָמוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר לְהַנְחִיל אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאֶצְרָתֵיהֶם אֲמַלֵּא.</p>

מגיד דבריו / פנינה מתורתו של הגאון רבי בוניד סעדון זצ"ל

"ידוע הדבר ומפורסם הענין כמה גדולה מעלת התשובה, דמתחילה היה אדם מרוחק מהש"ת, ועל ידי התשובה הוא מתקרב לפניו. וביותר תועיל התשובה בעשרת ימי תשובה שהם מסוגלים לתשובה". ("מגיד חדשות" ח"י עמ' רנ"ה).

כל פקודי הלויים אשר פקד משה ואהרן וגו' (ג. לט)
 כתב רש"י: נקוד על "ואהרן", לומר שלא היה במנין הלויים. עכ"ל. ואפשר שלכן כתוב בלשון יחיד "אשר פקד"
 למרות שמדבר על משה ואהרן. ועיין להרב שפתי חכמים. (חן בשפתותיך, כת"י).

נקודת חן / עובדיה חן

עצמאות בלי תורה – כאב ראש...

ל"ברך", שותים כוס שלישית שהיא כנגד "וגאלתי אתכם", ואף הבטחה זו קוימה כבר, שכן בלילה זה הכריז פרעה שיכולים אנו לצאת ממצרים, ורק אנו מצדנו המתנו לאור היום, שלא לצאת כגנבים.

והנה מגיעים לכוס הרביעית שלפני אמירת ההלל, שהיא כנגד: "ולקחתי אתכם לי לעם", היינו מתן תורה. הבטחה זו - עדיין לא הגיע זמן קיומה. יש לנו עצמאות מפרעה, אבל אין תורה. את התורה נקבל רק בעוד שבעה שבועות, בהגיע זמן מתן תורתנו, חג השבועות.

ומה קורה בינתיים? עצמאות בלי תורה.

זוה - "כאב ראש" אחד גדול!

יש עצמאות, דמוקרטיה, אבל אין לאנשים מה לעשות עם עצמם, ואז מתחילות מריבות.

לכן "כאב לו הראש" כל שבעת השבועות, ומתי נרגע? רק בהגיע זמן מתן תורה שאז נשלמו ארבעת הכוסות, ויש להיכן לנתב את העצמאות.

ובזה יישב הגאון רבי דוד שניאור שליט"א בספרו "נאות דשא" (עמ' 308) את השאלה הידועה מדוע בניגוד לכל החגים שהתורה כותבת את התאריך שלהם - בט"ו לחדש, באחד לחודש, בעשור לחדש וכו' - בחג השבועות אין מועד מוגדר, אלא הוא נקבע ביחס לחג הפסח באמצעות ספירת העומר: "עד ממחרת השבת השביעית תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה לה'" (ויקרא כג, טו), כלומר בסוף ספירת שבעה שבועות חוגגים את חג השבועות (אמנם בזמנינו חג השבועות חל באופן קבוע בששה בסיון, בגלל שבזמננו תמיד ניסן מלא בן שלשים יום ואייר חסר בן כ"ט יום. אך כאשר היו מקדשים את החודש, היה חל לפעמים בחמשה לפעמים בששה ולפעמים בשבעה, עיין ר"ה דף ה' ע"ב).

ולפי האמור מיושב, שבכוונה תלו את חג השבועות בחג הפסח, כדי להודיע שכל משמעותו התכליתית והסופית של חג המצות תלויה בחג השבועות, ואין טעם לפסח בלי שבועות.

בגמרא בנדריים (מ"ט ע"ב) מסופר על רבי יהודה ברבי עילאי שהתקשה מאוד בשתיית יין. את מעט היין בקידוש ובהבדלה עוד סבל, אבל ארבע הכוסות של ליל הסדר - גרמו לו לכאב ראש עצום, עד שהיה נאלץ לחגור את רקותיו מפסח ועד שבועות, כדי לשכך את כאבי הראש שתקפוהו.

תמה על כך הגאון רבי יהודה צדקה זצ"ל בספרו "קול יהודה" (שער האגדה עמ' ל"ח): אפשר להבין שיין גורם לכאב ראש, אבל כאב ראש שנמשך שבעה שבועות? אתמהה! ומתי הוא מפסיק? בדיוק בצפצוף של כניסת חג השבועות? ...!

והסביר שבמעשה זה טמון סוד נפלא:

ארבע הכוסות ששותים בליל הסדר, הן כנגד ארבעה לשונות של גאולה: והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי. ארבע לשונות אלו - כותב הגר"א ז"ל בספרו "אדרת אליהו" - אינן מלים נרדפות גרידא, אלא ארבע תחנות שונות בסדר גאולת מצרים שנעשתה בארבעה שלבים: "והוצאתי" היה בא' בתשרי, כמבואר בגמרא (ראש השנה י"א ע"א) שבראש השנה פסק השיעבוד מאבותינו במצרים. השלב השני היה "והצלתי" - בליל היציאה (ט"ו בניסן) השתנתה מהותם של כלל ישראל מעבדים לבני חורין. השלב השלישי "וגאלתי" התרחש שתיים עשרה שעות לאחר מכן - "בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים" (שמות יב, מא). פרעה דחק בהם שיצאו מיד, אבל משה אמר: איננו יוצאים כגנבים בלילה, אלא "בעצם היום הזה", בריש גלי. והשלב הרביעי היה: "ולקחתי אתכם לי לעם". שלב זה הגיע רק שבעה שבועות מאוחר יותר - במתן תורה, כמו שנאמר "היום הזה נהיית לעם" (דברים כז, ט). נמצא איפוא שארבעת הלשונות הללו היו מעין שטרות התחייבות שנתן לנו הבורא יתברך על סדר גאולתנו.

בפתיחת ה"סדר" שותים כוס ראשונה שהיא כנגד הבטחת "והוצאתי אתכם". הבטחה זו אכן קוימה. ממשיכים הלאה ומגיעים ל"מגיד", ובסיומו שותים את הכוס השניה שהיא כנגד הבטחת "והצלתי אתכם מעבודתם". גם ל"צ"ק" הזה יש "כסוי" - בלילה זה נעשינו בני חורין. מסיימים את הסעודה ומגיעים

ויספרו לבניהם / ספור לשלחן השבת

לילה גורלי

כנראה מפני מעשיך, נגזרה עליך מיתה משמים, ועליך ליישר אורחותיך!"

"ומה אעשה כעת, כדי לבטל את גזר דין המות המרחף מעל ראשי?" שאל השר ברעדה.

"עשה תיקון כרת" יעץ לו רבנו "למד לילה שלם בלא לעצום עין כלל (כמובן אחר חרטה ותשובה)".

"ואתה שעשיר גדול אתה", הוסיף רבי ישועה, "לא די שתעשה 'תיקון כרת' לבדך, אלא עליך להזמין עשרים וששה תלמידי חכמים, לערוך להם סעודה כיד המלך, ולהעניק להם נדבה הגונה. בנוסף, העמד שני שומרים שיתייצבו לפניך, וישמרו לבל תעצום עין כלל במשך הלילה.

"והיה", סיים הרב, "אם תעבור הכל בהצלחה, הזמן אותי אחר עמוד השחר לתפלת שחרית".

עשה שר האוצר כמצות רבו, ומפני הפחד הגדול שהיה שרוי בו, למד כל הלילה בשקידה בעירנות ובדבקות.

לאחר עמוד השחר, הגיע רבי ישועה לבית השר, ביקש יתד ותקעו באדמה על ידי שלש דפיקות חזקות שהכה בפטיש, ונתן הוראה להתכונן לתפלת שחרית.

"רבי!" זעק השר, "ומה יהיה עלי?"

"אל דאגה" הרגיעו הרב "על ידי לימוד התורה שלמדת במשך כל הלילה, התבטלה הגזרה, והמלך הלך כפרה עליך. כאשר הכיתי שלש פעמים על גבי היתד, קיבל המלך שלשה התקפי לב ומת. הבה נסיים התפלה, ואחר תלך לנוח, כי בעוד מספר שעות יזמינוך לטקס הלוייה של המלך..."

ובזה היה רבנו "איש מצליח" מסיים את סיפורו, וקורא: "מי זה האיש אשר יש באפשרותו לשלוף בליל שבועות והושענא רבה את התיק המכיל גזר דין מות ח"ו מבית דין של מעלה ולבטלו, ובמקום זאת הוא מאבד את הלילה בשינה או בדיבורים!..."

בשבת שלפני חג שבועות והושענא רבה, נוהג היה מרן הגאון רבי מצליח מאזוז זצ"ל בעל "איש מצליח" לספר לבניו הגאונים שליט"א את הסיפור הבא כדי לזרזם בלימוד בלילות קדושים אלו:

בימים הקדמונים בתוניסיה (עד שנת 1881 למניינם), לא ידעו הערבים חשבון ולא היו בקיאים בהנהלת חשבונות. משכך תפקיד שר האוצר בתוניסיה ומזכיר המושל בג'רבא, היה מנוהל תמיד בידי יהודים. מצד אחד, היה זה תפקיד חשוב ומכובד, אך מאידך, כמו תמיד קינאו השרים הגויים ביהודי שעלה לגדולה, ובכל הזדמנות שנקרתה בדרכם, מלשינים היו עליו לפני המלך.

אולם שרי האוצר היהודים פעלו בחכמה, וכדי להינצל מתופעות אלו, נוהגים היו לשחד את משרתי המלך המגישים לפניו במשך היום תה וקפה. הללו שהיו נכנסים מדי פעם בפעם לטרקלינו של המלך, היו מחדדים את אוזניהם לשמוע ולקלוט את השיחות שהתנהלו עם המלך, וכשהיו מתגנבות לאוזניהם שמועות בקשר לשר היהודי, באים היו ומספרים לו, וכך היה יודע כיצד לכלכל את צעדיו.

יום אחד, באו אותם משרתים בבהלה לשר, וסיפרו לו כי היום הרבו השרים להלשין עליו לפני המלך והעלילו עליו עלילה קשה. הם הוסיפו וסיפרו כי המלך קצף מאוד, והחליט שמחר בבוקר כאשר יגיע שר האוצר לפניו, "יכבדהו" בכוס תה מורעל, והיה אם ישתה - ימות, ואם יסרב - יתחייב מיתה על שלא שמע בקול המלך.

לא ידע השר את נפשו, מה יעשה וכיצד ינהג, נתון היה בין הפטיש לסדן. בצר לו, בא לפני הגאון רבי ישועה בסיס זצ"ל, ובקול בוכים שטח לפניו את הצרה המאיימת עליו.

נענה רבי ישועה ואמר: "כבר לימדונו חכמינו זכרונם לברכה 'אין הערוד ממית, אלא החטא ממית' (ברכות דף ל"ג ע"א), וכי סבור אתה שהמלך גזר עליך מיתה? הלא אמרו חז"ל: 'אין אדם נוקף אצבעו מלמטה, אלא אם כן גוזרים עליו מלמעלה' (חולין דף ז' ע"ב).

לאחר שאזל מן השוק

חופיע הספר

הכתב והמכתב ח"א

במהדורא חדשה ומתוקנת בתוספת עשרות כללים ועצות חדשות

כעת ניתן להשיג את שתי הכרכים בטל' 052-7654216

אור המאיר

שאלות ותשובות שענה לשואליו בקצרה מרן רה"י הגאון רבי מאיר מאוזו שליט"א

(מתוך ספר "מקור נאמן" ח"ג שעתיד בע"ה לראות אור)

שאלה: בהלכות צניעות האשה, איך הדין לגבי יציאה בתכשיטים לרחוב, לעבוד וכדומה, האם יש הגדרה ברורה לגבי מספר התכשיטים, הגודל שלהם וכו'?
תשובה: אין הגדרה ברורה. אבל לא לנקר עיני הרואים. רק בתכשיטים שכלם רגילים בהם.

שאלה: הרבה פעמים שמעתי וקראתי שבשעת הלימוד יש להוציא את המלים מהפה ולא ללמוד בהרהור, ויש עוד שאמרו שאינו יוצא ידי חובת לימוד תורה. ומה אעשה שאני מצליח להתרכז יותר כשאני לומד בהרהור דוקא?
תשובה: אתה יכול ללמוד בהרהור (עיין ביאור הגר"א א"ח סימן מ"ז), ומכל מקום עדיף לסכם בסוף הדברים בפה.

שאלה: בבית הכנסת שלנו נהגנו כל השנים בליל חג השבועות ובליל הושענא רבא להתפלל שחרית עם עלות השחר מבלי להמתין להנץ, וכמנהג בתי כנסיות רבים של עולי ג'רבא. מדובר בימים שאנשים אינם עובדים, ואין את ההיתר של 'מנין פועלים', ורציתי לדעת מדוע הקילו? ואולי כדי לא להכביד על הציבור שהיה ער כל הלילה?
תשובה: הטעם שכתבת נכון. וכן מבואר בכסף משנה (פ"א מהלכות קריאת שמע הלכה י"ב) בשם רבנו מנוח, שביום הושענא רבה יכולים לקרוא קריאת שמע (וכמובן גם להתפלל) משעלה עמוד השחר ע"ש. והסיבה היא כי בדורות הראשונים לא היו שעונים ולא לוחות. והקהל גמרו את הלימוד ומצפים לעלות השחר להתחיל "ותתפלל חנה". וקשה להטריחם לחכות עוד חצי שעה. אבל בזמננו כ"ה אכשור דרי, ויכול הרב או החזן למשוך מעט בסדר הלימוד, להתפלל בדיוק בהנץ, ואחר כך למהר מעט בקריאת ספר תרה או בהושענות וכדומה, באופן שכל הציבור יהיו מרוצים. [וע"ע במקור נאמן ח"א סימן תקמ"א].

שאלה: ראיתי מאמר של כת"ר שליט"א אודות השאלה מדוע לא יוחדה בש"ס מסכת לחנוכה. ובענייני לא הבנתי מעיקרא מה קשה, הרי גם לחג השבועות ולעוד הלכות אחרות אין מסכת מיוחדת?
תשובה: לחג השבועות יש מסכת ביצה שכוללת הלכות יום טוב, ואין דינים מיוחדים לחג השבועות. אבל דיני חנוכה ופרטיה אינם מוזכרים במשנה אלא בכרייתא. והשאלה הנ"ל עמדו בה גאוני עולם ואף אחד לא דחה אותה בקש.

שאלה: זוג שרכש בית לפני 35 שנה ולא עשה חנוכה בית בזמנו. כעת הם חזרו בתשובה ושואלים אם עליהם לעשות חנוכה בית בעשרה או בשלושה?
תשובה: יעשו סעודה קטנה בעשרה.

שאלה: לאדם שקשה לו לעשות תיקון ליל שבועות כל הלילה, האם עדיף לישון עד הצות, לעשות את התיקון ולהתפלל בנץ, או ללמוד כרגיל מתחילת הלילה ולהתפלל לפני הנץ?
תשובה: הכי טוב לישון בערב שבועות שעתיים, ובלילה להכין כוסות קפה ותה. ואם בכל זאת אי אפשר – עדיף לישון עד הצות וללמוד עד הבוקר ולהתפלל בהנץ.

לקבלת העלון בדוא"ל, שלחו בקשה ל: 7654216@gmail.com

לע"נ רחל בת מזל ע"ה
לע"נ לאה בת שרה ע"ה

לע"נ יוסף יצחק ז"ל בן שושנה תבלח"ט

להצלחת פסח יוסף בן מלכה הי"ו

לע"נ רבי עובדיה בן לולו זצ"ל
לע"נ רבי אליהו בן אסתר זצ"ל
לע"נ אפרים בן מימה פנינה ז"ל